

POSTANOWIENIE

Dnia 28 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku J. L.
przy uczestnictwie K. H.
o podział majątku wspólnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 listopada 2014 r.,
zażalenia uczestniczki na punkt 1 postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 17 czerwca 2014 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 8 marca 2011 r. Sąd Rejonowy w W. ustalił skład majątku wspólnego uczestników postępowania, stwierdził, że mają oni równe udziały w tym majątku oraz dokonał jego podziału przez przyznanie uczestnicze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego wraz z umeblowaniem, a uczestnikowi pozostałe składniki, zasądził od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy tytułem spłaty kwotę 198 750 zł, płatną w terminie 18 miesięcy od uprawomocnienia się tego postanowienia.

Po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji wnioskodawcy, Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 17 czerwca 2014 r. uchylił orzeczenie Sądu pierwszej instancji w odniesieniu do objęcia majątkiem wspólnym kwot pochodzących ze sprzedaży samochodu i jachtu żaglowego, sposobu dokonania podziału majątku, zasądzenia spłaty, a także rozstrzygnięcia o kosztach postępowania i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, a w pozostałej części apelację oddalił. Sąd ten wskazał, że nie został przeprowadzony dowód z dowodów przeprowadzonych w sprawie o rozwód, które wskazują na przyznanie przez uczestniczkę twierdzenia wnioskodawcy, że pieniądze uzyskane ze sprzedaży samochodu i jachtu zostały przeznaczone na pokrycie potrzeb rodziny, jak też inne okoliczności, którym obecnie zaprzecza. Zakwestionował ocenę dowodu z zeznań wymienionego świadka, odnośnie do spornej okoliczności przekazania wnioskodawcy przez rodziców uczestniczki kwoty 30 000 zł tytułem spłaty lokalu. Ponownego zbadania wymaga kwestia kompensacji nakładów poczynionych na lokal mieszkalny przez oboje uczestników.

Podniesione zastrzeżenia prowadzą do wniosku, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, w odniesieniu do omówionych zagadnień, a co za tym idzie konieczne jest ponowne przeprowadzenie postępowania dowodowego w tym zakresie, uwzględnienie również nowych ustaleń dowodowych oraz rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z przepisami prawa.

Uczestniczka w zażaleniu zarzuciła kwestionowanemu postanowieniu naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego w zakresie opisanym w punkcie pierwszym i uznanie, że nie doszło do rozpoznania

istoty sprawy oraz art. 232 i art. 233 k.p.c. Domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia albo jego zmiany i oddalenia apelacji wnioskodawcy w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Obowiązujący model postępowania apelacyjnego zakłada, że ma ono charakter merytoryczny, w ramach którego rozpoznanie sprawy powinno nastąpić *ex novo* i doprowadzić do wydania rozstrzygnięcia kończącego sprawę. Takie podejście do zakresu rozpoznania i orzekania przez sąd drugiej instancji utrwalone zostało w orzecznictwie. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 55) wyjaśnione zostało, że sąd drugiej instancji, rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Zgodnie z art. 386 § 2 i § 4 k.p.c., uchylenie wyroku (postanowienia, co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym), połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, może nastąpić w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji oraz wtedy, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma służyć skontrolowaniu, czy zostało ono prawidłowo wydane, to jest w jednej z wymienionych wyżej sytuacji. Przy jego rozpoznawaniu Sąd Najwyższy nie bada jednak istoty sprawy, tego, co w świetle zgłoszonego żądania i jego podstawy faktycznej stanowiło przedmiot postępowania, lecz jedynie ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 2 i § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego. Ten środek odwoławczy, przy całej swojej specyfice, pozostaje żażaleniem, nie służy zatem ocenie prawidłowości czynności procesowych podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani ocenie

prawidłowości zaprezentowanego przez sąd poglądu odnoszącego się do wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie.

Sąd Okręgowy jako podstawę prawną uchylenia postanowienia Sądu pierwszej instancji powołał art. 386 § 4 k.p.c., podając że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy "jeżeli chodzi o elementy, o których była mowa powyżej, a co za tym idzie konieczne jest ponowne przeprowadzenie postępowania dowodowego w tym zakresie, biorąc pod uwagę również nowe ustalenia dowodowe".

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (tak m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 22; wyroki Sądu Najwyższego z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36 oraz z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości), nie uzasadniają uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Wszystkie tego rodzaju braki powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z dnia 2 października 2014 r. IV CZ 68/14, niepublikowane).

Nie było podstaw do uznania, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy w przedstawionym rozumieniu, ponieważ niewystarczające, w ocenie Sądu Okręgowego, rozważenie prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie przez sąd I instancji, przy konieczności jedynie uzupełnienia postępowania dowodowego, w odniesieniu do niektórych kwestii, nie może być kwalifikowane jako nierozpoznanie istoty sprawy.

Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji, z uwagi na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 *in fine* k.p.c.)

stanowi wyjątek od zasady merytorycznego rozstrzygnięcia, a zatem nie może być rozszerzająco interpretowany, ponieważ prowadziłoby to do sprzeczności z istotą postępowania apelacyjnego. Założeniem uregulowania art. 386 § 4 *in fine* k.p.c. było dopuszczenie możliwości wydania wyroku kasatoryjnego w wypadkach sporadycznych, w których nie doszło do przeprowadzenia dowodów. Nawet zatem konieczność uzupełnienia postępowania dowodowego w znacznym zakresie nie wypełnia tej przesłanki.

Motywy zaskarżonego postanowienia nie wskazują na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, nie można uznać, że spełnia tę przesłankę stwierdzenie konieczności ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie zakwestionowanego orzeczenia Sądu pierwszej instancji.

Zarzuty uczestniczki dotyczące naruszenia pozostałych przepisów postępowania nie były objęte zakresem kognicji Sądu Najwyższego objętej art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., a orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego oparł na zasadzie wyrażonej w art. 108 § 2 w związku z art. 13 § 2, art. 398²¹ k.p.c.